کێ سالە شێتی کوشت؟..
نووسینی: یوسف عزەدین

گێڕانەوەیەکی نیمچە بێکۆتا لەجوگرافیای گێڕانەوەی کوردیدا

[مەنووسن؛ بەنووسین دەچنە نێو دنیا یەکی پڕلەنەهامەتی و تەنهاییەوە، هەروەها جۆرێکیش لەخۆشاردنەوە لەدنیا.. کردەی نووسین وەک ئەوە وایە لەگروپێکی ئایینییەوە فەرمان وەربگریت.. بەکورتی و پوختی نووسین دەردە…!؟] پۆڵ ئۆستەر

عەلی کەریم دانەری ڕۆمانی ‘کێ سالە شێتی کوشت’، لەدواییەکانی تەمەنیدا بەقەولی پۆڵ ئۆستەر، دەچێتە نێو دنیا پڕ لەنەهامەتی و دەرد ئامێزەکەی نووسینەوەو لەپەنجاو نۆ ساڵیدا لەمۆسکۆ دەبێتە هاوڕێی عومەر بابەکر سەلیم و هەر ئەویش لەپێشەکی بەرگی یەکەمی ڕۆمانەکەدا نووسیویەتی:
{ بەهۆی تامەزرۆیم لەخوێندنەوەی کوردی و کۆڕی شیعری لەو کاتانەدا باسەکان هێنایانە سەر ڕۆمانەکەی دکتۆر عەلی و پێیوتم کەبێتاقەتی شتێکی نووسیوەو حەز دەکات بیخوێنمەوەو بزانم چۆنە، هەر لەم خاڵەوە تا ٢٠١١ ئەگەر بڵێم ئەم ڕۆمانە زیاتر لە ٣٠ جار نووسراوەتەوەو گۆڕانکاری بەسەردا هاتووە لەلایەن خودی دکتۆر عەلی-یەوەو بۆ خۆشم دەیان جار تۆماری دەنگیم بۆ کردووە تا لەڕستەکان و دەربڕینەکان دڵنیابمەوەو دەربڕینەکان سادەو بێ کێشەبن. هەر کاتێک تێبینییەکم دەدایە، ئەو نەدەهات ئەو خاڵە ڕاست بکاتەوە یان بیگۆڕێت، بەڵکو لەسەرەتاوە ڕۆمانەکەی دەنووسییەوە، تا هەستم پێکرد، ئیتر وازم لەتێبینییەکان هێناو تا تەواوی نەکرد پێیدا نەچوومەوەو تەنها وشە عەرەبییەکانم کەهەندێک جار هەبوون، لەڕستەکاندا دەگۆڕینەوە بەوشە کوردییەکان}
جێگەی ئاماژە پێدانیشە، کەنامەیەکی عەلی کەمال بۆ عومەر بابەکر سەلیم، لەپێشەکی بەرگی یەکەمدا ب□□اوکراوەتەوەو تێیدا هاتووە:
{ یەکەم.. باسی کوشتنی سالە شێت؛ لەکۆتایی بەرگی دووهەمدا تەواو دەبێت.. لەبەرگی سێهەمدا سالە لەئاسمانەو بووە بەمەلائیکەت لەبەهەشت، لەهەموو تەنگ و چەڵەمەیەکدا ڕۆحی سالە پەیا ئەبێت، بۆ یارمەتی دانیشتوانی سلێمانی… کاک عومەر، بڕوام پێبکە بەرگی سێهەم ئەمەندە بەرزە خۆم سەرم لێدەرناچێ، چۆن شتی واخۆش و پڕ لەنوکتەو پێکەنینم بەخەیاڵدا هاتووە}
لەم سەرەتایەوە، ئەگەر منی نووسەری ئەم کورتە خوێندنەوەیەش شتێکی

ئەوتە نەدرکێنم؛ ئەوە خوێنەری زیرەک دەتوانێت هێدی هێدی لە پەنهان و نهێنیی کۆدەکانی ئەم دانەرەو هاوڕێکەی بگات و کەمێک لە ماجەراکانی پشت کەوالیسی کردەی گێڕانەوەی 'کە ساڵە شێتی کوشت' حاڵی ببێت!؟
هەروەها دەشێت خوێنەر، چەندین پرسیاری تریشی لا دروست ببێت و ئیدی ئەوەی ئەمەش لێرەدا مەبەستمانە وەک خوێنەرێکی ئەم گێڕانەوە تولانییە، وروژاندنی چەشنە پرسیارێکە؛ دووربێت لە شارچێتی و بەرزکردنەوەو پێداهەڵدانی کوێرانە، یان لێدان و دژایەتی کردنێکی بێمانا!؟
حەقیقەتی ئەم گێڕانەوەیە؛ دواجار قابیل بە هەموو جۆرە خوێندنەوەو تێڕوانین و بگرەو بەردەو قووڵ بوونەوەو گرتنەخۆو ڕەتکردنەوەو هەڵوەشاندنەوەی سەرجەم چەمکە ئەبستەمۆلۆژیی و تەفکیکییەکانە.. سەرباری پێویست بوون بە هەڵسەنگاندنێکی جدی و کاریگەر.. چونکە ناکرێت ماندووبوون و هەوڵدانی بەردەوامی دانەرەکەی لە دواییەکانی تەمەنیدا بەهەند وەرنەگیرێت و زۆر بەوردی لەوە تێنەگەین بۆ ئەم پیاوە، لەو کاتەوە کە دەزانێت کەسێک گوێگرییەتی یان بابەیین خوێنەریەتی، بەفیعلی هەوڵی نووسینەوەی گێڕانەوەیەکی نیمچە بەکەتا دەدات وەک عومەر بابەکر سەلیم-ی هاوڕێی ئاماژەی پێدەدات:
(هەر کاتێک تێبینییەکم دەدایێ، ئەو نەدەهات ئەو خاڵە ڕاست بکاتەوە یان بیگۆڕێت، بەڵکو لەسەرەتاوە ڕۆمانەکەی دەنووسییەوە، تا هەستم پێکرد، ئیتر وازم لە تێبینییەکان هێناو تا تەواوی نەکرد پێیدا نەچوومەوەو....)
کەواتە دانەر لە تەمەنێکدا کە زۆرێک لە خەڵکی لەو تەمەندا، تووشی لەبیرچوونەوەو ئەلزهایمەر دەبن، کەچی ئەم بە پێچەوانەوە لە بەرزترین ئاستی گەنجێتی یادەوەرییەکانیدا بووەو بەزیادەوە هەموو ئەوەی ساڵانێک لە زاکیرەی خۆیدا پاراستوونی؛ لەمیانی گێڕانەوەی بەسەرهات و ڕووداوەکاندا هەڵیڕشتوون!؟ بەڵام ئاخۆ ئەم هەڵڕشتنە، لەو جۆرە تێکستانەی هێناوەتەبوون کە تەنها لە قاڵبێکدا ڕادەوەستن؛ ئیتر ناشێت دەستکاریان بکرێت و دەبێت لەو فۆرمەدا پارێزراو بن و گونجاو نییە بە شێوەیەکی تر ئەندێشەیان بکرێت.. یان پێچەوانەکەیەتی و ئاشکراشە هەر لە پێشەکی ڕۆمانەکەوە دیارە کە پێچەوانەکەیەتی!؟
دەکرێت ئەم ڕۆمانە وەک تێکستێکی دەرەوەی گێڕانەوەی تائێستا بڵاوکراوەی نێو ئەدەبیاتی کوردی، بخوێنرێتەوەو بە جۆرێک لە جۆرەکان، لە جۆری چەشنی تەنز و گاڵتەوگەپ و قەشمەچێتییەکی هاوشێوەی 'ڕشتەی مرواری' و 'قووتووی عەتار' و زۆرێک لە شیعرەکانی 'شێخ ڕەزا'و کۆمەڵێک لە نوکتەو قسەو باسە نووسراو و نەنووسراوە

سەکسییەکانە.. وەک پەلەنکردنیش هەن ئەم جۆرە تەسکتانە دەخەنە نەو کایەی ئەدەبیاتی میللییەوە؛ ئەگەر دروست بێت وای ناو بنرێت یان…؟!

‘پێی ئەستێر’ دەڵێت کەمجار خۆم وەک نەڤلانووس دەبینم پەشچاو و زیاتر خۆم بەگێڕەرەوەی حیکایەتەکان و خۆم بەحیکایەتخوان دەزانم!؟ دەشێت بەسانایی لەم تێڕوانینەی پێی ئەستێر-ەوە بگەینە گرنگی و بەرزی توانستی گێڕانەوە و بوون بەگێڕەرەوە، کەواتە ناو هێنانی ئەم تەکست و ئەو تەکست بە هەر ناوبراوەک، لەکورتە نەڕەیتیڤNarrative —سەرد- ەوە تا نەڤڵە و نەڤلا و ڕۆمان.. هیچ نین، ئەگەر توانای گێڕانەوەو ڕاکێشانی خوێنەر نەگاتە پلەیەکی باڵا، ئەلحەقی ئەمەش بەتەواویی و بەتایبەتیش لەبەرگی یەکەمی کە سالێ شەتی کوشت-دا، بەئاشکرا زاڵەو دەزانیت؛ گێڕەرەوەکەی بەفیترەت گێڕەرەوەیەو ئیدی ئامادەیە هەموو کەرستەکانی جەزبکردنی خوێنەر بەکار بهێنێت، ئەگەر بەمەش زەمان بهێنێتەوە ئاست زەمانی بازاڕ و لەگاوخانەو مەلهاو گوزەری نەربازان و چەقەکێشەکان و خوێڕی و نامەردو ناکەس بەچەکانیش. بەم ئاماژەیەشمان؛ نەمە بەستمانە ئەم دوو بەرگی ڕۆمانە حەوا بدەین و نەگەڕێکیشمانە لەهەدەر هەیدەینە خوارەوە!؟ بەڵکو دەشێت بەهێین ئەوەی عەلی کەریم کردوویەتی، وەک نووسەرێکی دەرەوەی نووسەرە پرەفیشنالە و تەقلیدییەکان، بەتەواویی نووسینەوەیە بەزمانی خەڵکی ئاسایی ڕەشەک و نەخوێندەوار و سادەو ساکارەوە، بەتایبەتیی “ڕشتەی مرواری” و هاوچەشنەکانی کە بەمەش بەناچاری لەزۆربەی جومگەکانی ڕۆمانەکەدا لەپێناو نەدۆڕاندنی ئاستی بازاڕێتی ئاخافتن و دیالۆگەکاندا، قوربانی بەتەکنیک و بەهای ڕۆمانەکەی داوە.. چونکە هەر لەسەرەتاوە مەبەستی نووسەر خستنە پێکەنینی خوێنەر-ەو وەک لەپێشەکییە ئاماژە پێدراوەکەماندا هاتووە:

(کاک عومەر، بەوام پێبکە بەرگی سێهەم ئەمەندە بەرزە خۆم سەرم لەدەرناچە، چۆن وا شتی خۆش و پڕ لەنوکتەو پێکەنینم بەخەیاڵدا هاتووە)

باشە ڕەنگە یەکێک بپرسێت؟ ئەی ناشێت ئەمەش ڕۆمانی هەزەلی و کۆمەدی هاوشێوەی گێڕانەوە میللییەکانی هەندێک لەمیللەتانمان هەبێت!؟ بێگومان دنیای نووسین فراوان و دەرکەی نووسینیش واڵایە. ئەم زاتە دانەرە؛ لەکاتی نووسینەوەی ڕۆمانەکەیدا و بەهەمەهەنجان لەبینینی فیلم و خوێندنەوەی گێڕانەوە پۆلیسییەکانی سەردەمانی گەنجێتیی خۆی؛ هەر لەشێرلۆک هۆڵمز-ەوە بۆ ئەگاسا کریستی و ئەوانەی تر، بەتایبەتیش ماجەراکانی شێرلۆک هۆڵمز-ی نووسەری ئەسکەتلەندی –ئارسەر کۆنان دوێل- کە بەئاشکراو شاراوە، بەشێوازێکی

تـر و ئیشپێکردنێکی خۆمـاڵییەوە هێنـاویەتە نێـو ڕۆمـانەکەیەوەو
هەرچەندە مەبەستی ئێمە لێرەدا ئەوە نییە ک□ بڵێین ئەم جۆرە ئەدەبە
کەمایەسییە لەچاو ژانرەکانی دیکەی دنیای گێڕانەوەو نووسینی کورتە
نەرەیتیف-س□رد- و ن□ق□□ و ن□ق□للا و ڕۆماندا؟! بەڵکو مەبەستمان
ئەوەیە بڵێین، ساڵانێکی دوور و درێژی ئەم زاتە ل□ یەکێتی س□ق□تی
جاران، ئەگەر خوێنەرێکی جدی بووایە، ئەوە بێگومان دەیتوانی لەڕێی
خوێندنەوەو دیراسەکردنی هەندێک نموونەی ئەدەبیاتی تەنزئامێزی
نووسەرانی ڕووسەوە، بەتایبەتیش گۆگۆڵ-ەوە؛ هەمان بەسەرهات و
سەرگوزشتەی سالە شێت و خەڵکەکانی ترمان لەنێو ئەندازەسازییەکی
دیکەی تەکنیکە گێڕانەوەیەکی ئەدەبیانەی باڵادا بخاتە پێشچاو!؟
نووسەری ڕۆمانی ناوبراو، زۆر خۆ ڕسکانەو لەتەمەنێکی هەڵکشاوی
نزیکە کۆتایدا، دەکەوێتە جۆرە گێڕانەوەیەکی جیاواز و جودا لەگەڵ
چەشن و شێوازی گێڕانەوەی باوی ئەدەبیاتداو لەهەمووشی گرنگتر
توانای تەواویەتی ل□ بەکارهێنان و دروستکردنی دیالۆگی بەردەوامدا!
باڵـانەبوون و پتەونەبـوونی دیـالۆگ؛ کەموکـوڕییـەکی زۆربەی
گێڕانەوەکانی پێشووتری ئەدەبیاتی کوردی بووە.. واتە ئەدەبیاتی
سەردی- نێرەیتیف-ی کوردی زیاتر وەسفی بووەو کەمجار توانیویەتی
لەڕێی دیالۆگی لۆژیکی و جالیبەوە خوێنەر کەمەندکێش بکات.. ئەم
جۆرە دیالۆگەی کەنووسەر لەدوو بەرگی بەردەستی ڕۆمانەکەیدا بەکاری
هێنـاوە، زیـاتر لەسـیناریۆ دەچێـت و زێـدەتریش هەر لەو ڕێیەوە
دنیایەک بەسەرهاتی بێکۆتاو لەبن نەهاتووت بۆ دەگێڕێتەوەو ئەمەش
ڕاستییەکەو ناکرێت نکووڵی لێبکرێت، ئەگەر زۆر هەڵەو کەموکوڕیش
لەخۆبگرێت؟! بەڵام دواجار زیندوویـەتی دەق لەوەدایە قابیل بەجەدەل
و بگرەو بەردە بێت، بەجیا لەپێداهەڵدان و لێدان و بەرزکردنەوەی،
شتێکی تر بێت!؟

بەڕاستی ڕۆمانی کێ سالە شێتی کوشت؟! بەهەموو ئەو بێزارییـەی کەوەک
خوێنەرێک لەخوێندنەوەیەدا ڕووبەڕووی بوومەوە، یاخود لەگەڵ زۆر
دیمەن و بەسەرهاتی کاڵوکرچ و نەشاز و بێمانای تێکترنجاوی نێو
ڕۆمانەکە نامۆ و تەریک مامەوە!؟ بەڵام ناشێت توانای گێڕانەوەی
نیمچە بێک□تـ□ای دانەرەکەی نەبینیـ□ن.. دان□ر؛ ل□تـ□وخمی ئەو
حیکایەتخوانـانەیە، ک□ بەمنـداڵی ل□ بەساڵاچووەکـانەوە بیسـتبووم،
کەچۆن چۆنی لێرەو لەوێی هەندێک لەشوێنەکاندا هەبوون و تەنانەت
هەنـدێکیان لەفڵـانە قاوەخـانەو فیسارە مەجلیسدا بـوونی نیمچە
بەردەوامیان هەبووە.. ئیتر وەک بۆیان دەگێرامەوە، هەبوون ئەوەندە
ڕۆچـوونەتە نێـو دنیـای گێڕانەوەکـان و هێنـدە بەرجەسـتەی
کەسایەتییەکانیان کردووە.. کەجار جارە گێڕانەوەو نواندنیان تێکەڵ
کردووەو جار هەبووە دارعەساکەی دەستیان لێبۆتەوە شمشێر و لەکاتی

وەشاندنیاندا گەزەو شەربەئاوەکی نزیکەدەستیان شکاندووە!؟

ئێمە لێرەدا خوێنەرین و ڕەنگە بتوانین بەپێی ئەم خوێندنەوەی ئێستامان ئەمەی ئێستای لەبارەوە بڵێین و دەشێت لەخوێندنەوەکانی تریشماندا بە هەمان ڕێمان ئەگەر کاتمان بۆ ڕەخسا، شتی نوێ و جیاوازتر بڵێین. کەواتە ئەوەی خوێنەر دەیڵێت، ناشێت وەستاو بێت و وەک سوێندی خواردبێت؛ تاسەر و دوای چەندین خوێندنەوە هەر ئەوە بێت؟! چونکە ئەم جۆرە دەمارگیرییە لەسەپاندنی ڕاوبۆچوونێکی دیاریکراودا، دۆگمایەو هەر ئەمەشە حالەی ئەدەبیاتی میلۆدرامیایانەی کوردی.. پرسیارە گرنگەکە ئەوەیە؛ بۆ دەبێت لەدنیای گێڕانەوەدا، هەر ئەوانە هەبن کەهەن و هەر ئەوانەش بخوێنرێنەوەو ناویشیان وەک بەسامترین و جوانترین و گەورەترین گێڕەرەوەی کورد بهێنرێت و چەند دام و دەزگایەکیش کار بۆ ناساندن و ڕیکلام کردن بۆ ئەو جۆرە نووسەرە پێشتر هەڵبژێردراوو دیاریکراوانە بکەن!؟
ئەوەتا عەلی کەریم؛ ئەم نەخشەییە دەشێوێنێت و بەتەمەنێکی گەورەو لەدەرەوەی ئەم دنیای ڕیکلام و گەورەکردنەی ئێستای واقیعی چاپوبڵاوکردنەوەی کوردییەوە، دێت و بەچێشن و شێوازێکی جودا، جۆرە گێڕانەوەیەکی تر دەهێنێتە نێو دنیای ئەدەبیاتی گێڕانەوەی کوردییەوە!؟ هەرچەند ئێمەی خوێنەر ناتوانین، هیچ زیاد و کەمێک بخەینە سەر ئەم تێکستە نووسراوە ناوبراوە.. بەڵام دەشێت هەندێک تەمەنامان هەبێت و بتوانین بڵێین خۆزگە دانەر، بەچێشنی گێڕەرەوە، بابەتێکی زۆر سانای وەک پێداویستی کاراکتەری تێکستی پاڵتۆ-ئەکاکی ئەکاکیڤیچ-ی بە پاڵتۆیەک کردبایەتە بابەتێکی تەفکیکی زۆر کاریگەر...!؟

بێگومان بمانەوێت و نەمانەوێت کۆمەدیا تەڵخەکەی گۆگۆڵ؛ دیوەکەی ئەودیوی شتەکانمان پیشان دەدات و ڕووبەڕووی کۆمەڵێک پرسیاری ویژدانی و ئەخلاقی زۆر کاریگەرمان دەکاتەوە.. بەڵام لە ڕۆمانی کە ساڵە شێتی کوشت؛ وەک نووسەرەکەشی ئاماژەی پێدەدات و بە خستنەپێکەنینی خوێنەرە.. باشە خۆ دەشێت خوێنەر، بەخوێندنەوەی تێکستە گێڕانەوەکانی عەزیز نەسین-یش پێبکەنێت.. بەڵام ئاخۆ ئەو تێکستانەی ئەو تا چەند لەکۆمەڵێ جومگەیەکدا دەبنەوە بەیەکپارچە گێڕانەوەی سەرزارەکی کاڵوکرچ!؟ بێگومان نابن و هیچ زیادو کەمییەک لەبەکارهێنانی وشەو دەستەواژەو دیمەن و درێژکردنەوەو یان کورتکردنەوەی گێڕانەوەکاندا نییە، گەلەپیاو-ەکەی عەزیزنەسین و زووربەی تێکستەکانی تریشی.. کاتێک دەتخەنە پێکەنین و وات لێدەکەن لەپێکەنیندا دەست بکەیتە گریان، پێویستیان بەوە نییە، ئەدەب

دابەزێنە ئاست نوکتەبازا□ی□ س□کسی□کان، یاخود زمانی نووسین پڕ بکەن لەجوێن و جۆرێک ل□ بەکەم زانین و سووک سەیرکردنی ئەوانی تر!؟ ڕاستە؛ گەر ئەم ڕۆمانەی ‘عەلی کەریم’ یادەوەریی بووایە، ئەوە لەڕووی مێژووییەوە، گواستنەوەی ئەو هەموو جوێن و دزێوی و شزوز و ناشیرینییە، بەجۆرێکی تر مامەڵەی لەگەڵ دەکرا، بەڵام مەسەلەکە لێرەدا، ناوهێنانی هەزار و دوسەدو قسوور لاپەڕەی ئەم دوو بەرگەیە بەڕۆمان و دیارە بەرگی سێیەمی تەواوکراو یان نەکراویش؛ درێژەی هەمان گێڕانەوەی دانەرە؟!

لەکۆتایی ئەم کورتەخوێندنەوە سادەیەشماندا دەڵێین؛ ئەوەی لێرەدا وتومانە، نەبۆهێنانە خوارەوەی ئاستی ڕۆمانی کێ سالە شێتی کوشت-و نەبۆ بەرزکردنەوەی بێ زەمینەو لەخۆڕاشیەتی؟! یان با بڵێین، ناشێت خوێندنەوەی ڕاستەقینەو جدی بۆ هیچ کام لەم دوو مەرامە بێت؛ بەڵکو خوێندنەوە هەر ئەوەیە ک□ تۆی خوێنەر لەماوەیەکی دیاریکراوی خوێندنەوەی خۆتدا پێی دەگەیت و نەڕاستەو نەهەڵەشە، نە عەلی کەریم-یش لەنووسینەوەی زنجیرە گێڕانەوەکانیدا بەهەڵەدا چووە.. بەڵکو ئەوەی ئەو نووسیویەتی، جۆرە گێڕانەوەیەکی نیمچە بێکۆتای نێو جوگرافیای گێڕانەوەی کوردییە و وەک پۆڵ ئۆستەر-یش دەڵێت؛ ئەگەر پاڵنەرێکی توندو پتەوت بۆ نووسین نەبێت، ئەو دەم پێویست ناکات بنووسیت؟!

ژێدەر: کێ سالە شێتی کوشت/ ڕۆمان ٢بەرگ/ لەبڵاوکراوەکانی کتێبخانەی وشە/٢٠١٩

تێبینی: لەئەدەب و هونەری کوردستانی نوێ ژمارە ٨٢١١ی ٢٩/١٠/٢٠٢٠ بڵاوبۆتەوە

E.mail/izadyusf@gamil.com

شیعر و (مارتن هایدگەر) ..

ناڵە حەسەن

با لە چەمکی نیگەرانییەوە دەستپێبکەم ، زۆرجاران گتومانە شاعیر بوونێکی نیگەرانە لەنیو کایە مەعریفییەکاندا ، نیگەرانی شاعیریش

لەوەوەیە کە ڕاستەوخۆ پەیوەندی بە داهێنانەوە هەیە ، واتە شاعیر لە هەوڵی ئەوەدایە کە / بتوانێت تا ئاستێکی بڵند داهێنان بەرهەمبهێنێت .. دیارە لێرەدا مەبەستمان لەو شاعیرانەیە کە خەونی گەورەیان هەیە بە داهێنان و نیگەرانییەکەشیان هەر لە ڕاستای ئەو خەونە سەرچاوەی گرتووە . ئێمە لە کتێبی (گەیشتن بە ڕووبەری شیعر) ، بەجۆرێکی تر باسمان لەو شاعیرە داهێنەرانە کردووە و گتومان (شاعیربوون شوێنەکەی لە هەورازێکە هەموو شیعرنووسێک ناتوانێ بیگاتێ ..!) ، شیعرنووس / لەلای ئێمە ئەو کەسانەن کە شیعر دەنووسن و شیعرەکانیان لە دەرەوەی ڕووبەری شیعر دەمێننەوە ، هاوکات خۆشیان ئەو کەسانەن کە خەونی گەورەیان نییە بە داهێنان یان توانای داهێنانییان لە ئاستێکی دیار و بەرچاودا نابێت ، لای ئەمجۆرە شیعرنووسانە (چەمکی نیگەرانی)ش بەو شێوە تۆخە خۆی دەرناخات ، تەنها وەک کەسێکی ئاسایی ڕۆژەیەک لە نیگەرانییان لەلا دەردەکەوێت ئەویش / لەبەرئەوەیە کە نیگەرانی خەسلەتێکی بوونە و لە هەموو کەسێکدا هەیە . لەباری فەلسەفییەوەش (چەمکی نیگەرانی) لەسەر هاوکێشەیەک ئیشدەکات ، کە لێکدژی یان (هاودژی) ئاشکرای لەبوون دەردەکەوێت ، واتە هێزگەلیک لەناوەوە کە جڵەوی تاک بە دەستەوە دەگرن و جووڵەی ئاراستەکانییان دیاری دەکەن ، ئەم هێزە ناوخۆییانەش (غەریزەکان و خەون و حەز و ئارەزووەکانی تاکە) ، یان باری (ناخودئاگایی) ، هاوکات کاریگەری هێزگەڵێکی دەرەکیش وەک کاریگەری (کلتووری ، ئایینی ، سیاسی ، ئایدیۆلۆژی ، قوتابخانە ، خێزان … هتد) کە زۆربەی کات ئەم دوو هێزگەلە ئاراستەی پێچەوانە وەردەگرن ، واتە هێزە ناوەکییەکان و دەرەکییەکان زۆربەی کات و هەمیشە ئاراستەی هاودژیی و پێچەوانەیی وەردەگرن ، لە ئەنجامی ئەم هاودژی و پێچەوانەییە ، کاریگەرییەک دروست دەبێ ئەم کاریگەرییە باری نیگەرانی لای تاک دروست دەکات ، لەباری (دەروونزانییەوە)ش لەلای (سیگمۆند فرۆید)یش هەر بەوجۆرەیە بەڵام ، ئەو بەشێوەیەکیتر تەعبیری لەکردووە ، کە مێشکی مرۆڤی دابەشکردووە بە سێبەش (ئیگۆ ، سوپەر ئیگۆ ، ئێد) بەمانای (من ، منی باڵا ، ئێد) ، واتە ململانێی نێوان (من و ئێد) ، (ئێد) ئەو بەشەیە تەواو لەژێر هەژموونی ناخودئاگایی دایە و نوێنەرایەتی (غەریزەکان و ئارەزووەکانی خود) دەکات ، (ئیگۆ یان من)یش تەواو لەژێر هەژموونی واقیع دایە نوێنەرایەتی (هێزە دەرەکییان) دەکات ، زۆرجاران ئەم دووبەشەی مێشک بە ئاراستەی پێچەوانە دەڕۆن و هەمیشە هاودژ و ناتەبان ، لەباری (بوونگەراییەوە)ش ، بەو پێیەی لای مارتن هایدگەر (بوون بنەڕەتی هەموو هەبووەکانە) هاوکات / بوونی ئاگامەندانەی مرۆڤی بە (

دازاین) ناوبردووە ، (دکتۆر محەمەد کەمال) لە کتێبی(نیشتیمانی فەلسەفە) بە ڕۆشنی باس لە چەمکی نیگەرانی دەکات ، وەک ئەوەی مرۆق هەمیشە لە جەنگێکی بەردەوام دابێت چونکە / هەروەک دەڵێت (ئەگەر من ڕێگە بدەم کەسانی دیکە بڕیار لەسەر پڕۆژەیەکی بوونی من بدەن ئەوا لەو حاڵەتەدا خۆم ناڕەسەن دەکەم و بە نامۆیی دەژیم ، لە کاتێکیشدا نامەوێت واز لە حەز و هەڵبژاردەی خۆم بهێنم تووشی بەرەنگاری دەبمەوە و دەکەومە جەنگی ڕەسەنایەتی و نارەسەنایەتی ..!) .
(مارتن هایدگەر)یش لە کتێبی (بوون وکات) دا لە بەشی شەشەم / نیگەرانی وەکو بوونی دازاین دا ، ئەو پێیوایە (نیگەرانی شێوازی بوونە لە جیهاندا ..!) ، نیگەرانیی / لەرووەیە کە مرۆق لە هەوڵی بەخشینی مانا و ناوەڕۆکێکە بە بوون لە نێو جیهاندا ، ئەم ناوەڕۆک و مانایەی بوون لە رێگەی داهێنانەوە بەدەست دێت ، یان مرۆق لە ڕێگەی داهێنانەوە تاکو بوونی خۆی بەشێوەی کامڵتر دەربخات . هەر لەو بەشەدا (هایدگەر) پێیوایە (دازاین ئەو هەبووەیە ، کە لە بوونیدا بوون بۆی بووە بە کێشە …!) ، ئەمە لەسەرەتاوە گوتمان / بوونی مرۆق لە نەبوونەوە دێتە بوون یان بوونێکی بەناوەڕۆکی هەیە ، مرۆق هەمیشە لە هەوڵدایە بۆ بەخشینی ناوەڕۆکێک بە بوونی خۆی لەنێو جیهاندا ، لەم هەوڵدانە هەمیشە تووشی کێشە و ململانێ دەبێتەوە ، بوون بە (دازاین) بووە بە کێشە ، کێشەیەک سەرچاوەی (نیگەرانیی)ە ، ئەوەتا (مارتن هایدگەر) بە ڕوونی باری ئەم نیگەرانییەمان بۆ دەردەخات و دەڵێ (لە دوودڵییدا بوونی سەربەستانەی خۆی ڕووە و توانایی بە بوون . ڕەسەنانە و ناڕەسەنانە لەگەڵ توخمە کۆنکریتییەکانیدا دەردەکەوێت ..) . هەروەها دکتۆر محەمەد کەمال لە کتێبی (فەلسەفەی بوون) لە بابەتی (شێوازی داهێنەرانەی بوونی مرۆق) ، بە ڕۆشنی باس لە چەمکی نیگەرانی دەکات دەڵێت (بە ئەمە دوودڵی یان نیگەرانی) نەخۆشی دەروونی نییە و پەیوەندی بە بونیادی ئۆنتۆلۆجی مرۆڤەوە هەیە ، مادام مرۆق بوونێکی ناتەواوی هەیە و بە تەواوکردنی بوونی سەربەستانە ڕوو لە داهاتوو دەکات ، پێویستە دوودڵ بێت ..!) .

ئەم ڕوو لەداهاتووە بە تەواوکردنی بوون لەڕێگەی داهێنانەوە بەدەست دێت ، واتە داهێنان مەرج و جەختکردنەوەیە لە ڕۆلی سەرەکی بوونی مرۆق لە مێژوودا ، یان داهێنان / ویست و مەیلە نائازییەکانی هەبوو دەستنیشان دەکات بۆ تەواوکردنی بوونێکی نوێ لە نەبوونەوە ، لەم راستاییەش دوو کێشە دێتە بەردەم داهێنان کە لە هەمانکات / دەبنە سەرچاوەی نیگەرانی لە مرۆڤدا ئەوانیش (مردن و

نامەبوون) ، (مردن) کۆتایی هاتنە بە داهێنان و بە هەموو پڕۆژەکانی بوون ، واتە مرۆڤ هەر لەسەرەتای بوونیەوە لەگەڵ نیگەرانی ڕووبەڕووە چونکە / بە ماوەیەکی کاتی دێتە نێو ژیانەوە ، واتە لە هەر چرکەو ساتێک ئامادەیە ڕووبەڕووی مردن بێتەوە ، نامەبوونیش / جڵەوشلکردنە بە هێزە دەرەکییەکان و ڕازیبوونە بە ناڕەسەنایەتی بوون . مرۆڤە نامەکان وەک ئەوە وایە (هەمیشە لە دۆزەخدا بژین چونکە (دۆزەخ) لە ئاکامی ناسەربەستی و نا ئازادبوونی مرۆڤ دروست دەبێت) . ئیتر لێرەوە دەینە سەر / پەیوەندی (شیعر و مارتن هایدگەر) ، یان گرینگیدانی (هایدگەر) بە شیعر بە بنەما (فەلسەفییە بوونگەراییەکەی) ، هەروەک زۆرێک لە بیرمەند و فەیلەسوفانیتر کە گرینگیان بە شیعر داوە بۆ نموونە (جولیا کریستیڤا)ش لە پێناو هەوڵەکانی بۆ (شیکردنەوە سیمۆلۆجییەکەی) گرنگی زۆری بە شیکردنەوەی دەروونی داوە ، بۆ ئەم مەبەستەش ئیشی زۆری لەسەر شیعرەکانی (مالارمێ) و چەند شاعیرێکی تر کردووە ، ئەمەش لە کتێبەکانی (لە پێناو شۆڕشێک بۆ زمانی شیعری) و (خۆری ڕەش) و حیکایەتەکانی خۆشەویستی) و چەند کتێبێکی تری ، (مارتن هایدگەر) یش یەکێکە لەو فەیلەسووفانەی ، قسەی زۆری لەسەر شیعر کردووە و گرنگی زۆری بە شیعر داوە . بایەخدانی (مارتن هایدگەر) بە شیعر و چاولێکردنی شیعر لەم ئاستە بەرزەدا ، لە ڕوانگە و تێڕوانینە بوونگەراییەکەی بووە بۆ بوونی مرۆڤ . چونکە لای (هایدگەر) ، شیعر / تەنها لایەن و پێکهاتەیەکی ئەدەبی و هونەری نییە بەڵکو ، شیعر ڕاستەوخۆ پەیوەندی هەیە بە بوونی مرۆڤەوە ئەمەش بە هایدگەر گرنگییەکی زۆری هەبووە ، شیعر هونەرێکە زۆتر مامەڵە لەگەڵ بوون و ناوەوەی مرۆڤ دەکات ، (هایدگەر) بە پڕۆژە فەلسەفی و ئەنتۆلۆژییەکەی خۆی لە زۆر شوێن هانای بۆ شیعر بردووە بە تایبەت شیعرەکانی (هۆڵدەرلین) .. تا ئەو ئاستەی پێیوابووە کە شیعر دەتوانێ (ڕاستی بوون دەربخات) .

پڕۆژە ئەنتۆلۆژییەکەی هایدگەریش هەروەک لە کتێبی (هایدگەر و ئەنتۆلۆجی شیعر) دا هاتووە ، (پڕۆژەی ئەنتۆلۆژی بنەڕەتی ، گەورەترین پڕۆژەی فەلسەفی هایدگەر بووە ، لە پەرتووکی (بوون و کات) دا ، کە (هایدگەر) بەدرێژایی تەمەنی ئیشی لەسەر کردووە . ئەم پڕۆژەیە لە شیکردنەوەی بوونگەرانەی مرۆڤەوە بە میتۆدێکی فینۆمینۆلۆجیانەی هێرمینیۆتیک دەستپێدەکات ، تاکو لەوەوە لە تێگەیشتن لە بوونی مرۆڤەوە بوون بە گشتی بگات) ، شیعر ڕەنگدانەوەی یان ئاوێنەیەکە بۆ دەرخستنی ناوەوەی مرۆڤ .. شیعر

لەنێو پانتایی خەیاڵی مر□ق ل□ ژێر کاریگەری غەریزەکان و هەستەکان و خەونەکان دێتە بوون ، غەریزەکان و هەستەکان و خەونەکانیش ، ڕەنگ و شێوەی مر□ق □□سم دەکەن ، مرۆڤێکی تێکشکاو یان بەرزەفڕ ، یان ڕووخاو ، واتە مر□ق خ□ی لە چوارچێوەی زەمەنێکی دیاریکراو ، هەموو خەون و هەست و ئارەزووەکانی مر□ق ، پ□یوەستن بە زەمەنێکی دیاریکراوەوە ، ئەم هاوکێشەیەش بۆ (هایدگەر) زۆر گرنگ بووە واتە (دەرخستنی بوون لە زەمەنێکی دیاریکراوی تەمەن ..!) ، واتە مر□ق (خ□ی لەنێو کات) ، یان (بوون و کات) . بۆیە لای (مارتن هایدگەر) شیعر لە ڕیزبەندی هونەرەکاندا لە ئاستی هەرە سەرەوە بووە . چونکە لە توانای هەبووە ڕاستی بوون دەربخات .

بۆیە پێیوابووە ، شیعر وەک (فەلسەفە بیرکرد نەوەیەکی داهێنەرانەیە) چونکە ، هەموو بیرکرد نەوەیەکی فەلسەفی بەتایبەت بیرکرد نەوە قووڵەکان ، لە نێوخۆیاندا شیعرین ، هەروەها بەرهەمە شیعرییەکانی پڕن لە داهێنان ، بەتایبەت (سروودەکانی هۆڵدەرلین) و شیعرەکانی (دانتی و گۆتە) و زۆرێک لە شاعیرانی تر ، خاوەنی ڕوانین و هزری بەرزن بەڵام فەلسەفە نین ..! هەموو ئەمانەش لە ڕێگەی زمانەوە دێنەبوون ، بۆیە هایدگەر دەیگوت (زمان ماڵی بوونە) . یان هەروەک لە کتێبی (بوون و کات)دا هاتووە (گوتار لە رێگەی گوتنەوە دەردەبرێت زمانە ، لەمحالەدا ، تێگەیشتن و ڕاڤەکردنەکە لەنیو خودی ئەوەدایە دەریدەبڕین ، تا ئەوەی دەڵێت (ئەمجۆرە وەکو زمان دەبێتە بە بابەتێکی دەرەکی ، بە پیجەوانەشەوە ، بوونی خەسلەتی دازاین هەڵدەگرێت ..!) ، لێرەوە دەبینین کە زمان لە توانایدا هەیە تەعبیر لەبوون و یان خەسلەتی بوون دیاریبکات ، هەرچەندە لەسەردەمی مۆدێرنە و لە بەرئەنجامی گەشە و پێشکەوتنی تەکنەلۆژیادا ، مر□ق تووشی نامۆبوون دەبێت ، نامۆبوونێک تا ئاستی ئەوەی مر□ق □□س□نایەتی خۆی لەدەست بدات ، بۆ ئەم (نامۆبوونەی مر□ق) هایدگەر کۆپلە شیعرێکی هۆڵدەرلین دەهێنێتەوە کە دەڵێ ..

ئێمە هەموو هێمایەکی نەخوێندراوەین

لە خاڵێکی بێگانەدا

زمانەکەی خۆشمان بیرچۆتەوە

دیارە هەر ل□س□رد□می تەکنەلۆژیاوە مر□ق ل□ بەرئەنجای ئەم نامۆییە تووشی قەیران دەبێت ، قەیرانی فکر و داهێنان و کوشتنی پرسیار .. لەگەڵ هەموو ئەم قەیران و نامۆبوونەش هایدگەر پێیوایە (مر□ق شاعیرانە نیشتەجێ دەبێ) ، (هایدگەر) لەگەڵ ئەوە دایە ، هەموو کەس شاعیرانە بژی ، چونکە شیعر چاوساغی و ڕۆشنایيمان دەداتێ بۆ

ناسینی غەریزەکان و خەونەکانی خود ئەمەش یارمەتیدانە بە ناسینی ڕاستی بوون ، هەروەها ژیانی شاعیرانە ، تێکەڵبوونە بە ڕووبەری گەردوونییەت و مانەوەیە بە تاهەتا ، چونکە (شیعر و زمانی شیعری) بوون و پێکهاتەیەکی گەردوونییان هەیە . هەربۆیە لای (هایدگەر) و لای زۆرێک لە کەسانی بیرمەند (شاعیران لە ڕیزی فەیلەسوفەکان) دانراون چونکە هەروەک گوتمان ، (شیعر وەک فەلسەفە بیرکردنەوەی داهێنەرانەیە) ، لەلایەک ئیشکردنەکی تەخە لەسەر (خود) لەلایەکیتر / ئیشکردنە لەسەر (پرسیار و وڕوژاندنی پرسیار) ئەمەش لەوە نزیکمان دەکاتەوە کە شیعر ئیشکردنە لەسەر دەرخستنی ڕاستی بوون . یان شیعریش (ناوەڕۆکی فەلسەفیانە)ی هەیە ، هەروەک لە وتاری ،(هایدگەر و ئەنتۆلۆگی شیعر) دا بە ڕۆشنی باس لەوە کراوە کە ، دەربارەی بیرکردنەوەی داهێنەرانە تا ئەو ئاستەی (شیعر و فەلسەفە) لە زۆربارردا لە یەکترییەوە نزیکن ، ئەویش بە پشتبەستن بە فەلسەفەی یۆنانی کۆن بە تایبەت سەدەی پێنجەمی پێشزایین فەیلەسوفانی وەک (پارمەنیس و هیراکلیتس) یان شیعرەکانی (سەفەکلیس) کە ناوەڕۆکەکی فەلسەفی قووڵیان هەبوو ، ئەم ناوەڕۆکە فەلسەفییەش بە (مارتن هایدگەر) و بە ڕوانگە بوونگەراییەکەی هۆکارێک بوو بە دەرخستنی راستی بوون ، بێگومان هەموو شیعرێک ئەم ناوەڕۆکە فەلسەفییە لەخۆناگرێت ئەمە مەبەستمان لەو شیعرانەیە کە هەروەک لە پێشدا باسمان کردووە / ئەو شیعرانەی لە نێو ڕووبەری شیعر دان و ئاستێکی بەرزی داهێنانیان تیایە .

نۆڤەمبەری ٢٠٢٠

سەرچاوەکان :

- کتێبی (بوون و کات) .. (مارتن هایدگەر) / وەرگێڕانی (د.محەمەد کەمال)
- کتێبی (فەلسەفەی بوون) .. نووسینی (د. محەمەد کەمال)
- کتێبی (ڕووبەڕوو لەگەڵ شیعر) .. نووسینی (نا[illegible] حەسەن)

رووداوەکان لە رۆژانی پێشمەرگایەتیدا .. ئەحمەد رەجەب

وانەكانی ژیان :

سیخور : بارەگای حزبمان لە ساڵی 1980 ــ 1981 لە مەزری نزیك لە دێی بێتوش بوو من هاوری حەمە کەریم قەرەچەتانی { حەمە ساڵح} پێکەوە چووین بۆ دێی پێتوش و هەندێ وردەواڵەمان کریی و لە چایخانەی دێکە دانیشتین و لە پاش گفتوگۆ کردن لە گەڵ دانیشتوانی چایخانەکە سەبارەت بە پرس و هەواڵەکانی رۆژ هەڵساین و بەرەو بارەگا کەوتینەرێ و لە دووری 50 ــ 100 مەترێك لە بارەگا زەلامێکم دی و وتم هاورێ حەمە کەریم بروانە ئەو زەلامە چاکێت و پانتوڵ لە بەرە چۆن سەیری بارەگا ئەکات وابزانم تازە هاتوو بۆ پێشمەرگایەتی یان سیخورە نیردراوە بۆ ئەم ناوچەیەو هاورێ وتی با لێی نزیك ببینەوەو کە گەیشتینە لای سڵاومان لێکردو زمانی تەتەڵەی ئەکردو وتی ئەمە بارەگای حزبی شیوعی عێراقە؟ وتمان بەڵی ئەی تۆ کێێت ؟ وتی لە عێراق لەلایەن سوپاوە گیرا بووم و هەلم بۆ رەخساو رامکردووەو بەرەو ماڵەوە بۆ بلوجستانی ئێران ئەرۆم.

ــ ئەی ئەم کتێبانەی دەستت چین؟ وتی من مامۆستام و حەزم لە خوێندنەوەیە.

وتمان فەرموو کاتی نان خواردنە . وتی سوپاستان ئەکەم برسیم نییەو نیازی وا بروات و، نەمانهێشت وگلماندایەوەو بردمانە بارەگاو هاوری بەهادین نوری بەرپرسمان ئاگادر کردەو وتی : بەڵگەتان چییە ئەم کابرایە سیخورەو هاورێ حەمە کەریم وتی هاوری سیروان {ئەحمەد رەجەب} ئەزانێت.

با لێکۆڵینەوەی لە گەڵدا بکەین ، من بووم بە خاوەنی لێپرسینەوە بە ئامادەبوونی هاوریی کۆچکردو بەرپرسی عەسکەری ئیسماعیل دیکتار□ق وتم : راستمان پێ بڵێ لە کوێوە هاتووتیت؟ بۆچی هاتوویت؟ ئەم کتیبانەی راگەیاندنی حزبی بەعسە و راست ناکەیت وئەڵێت حەزم لە خویندنەو چونکە لە هەر کتێبێك 6 دانەت پێیە و، چیتر هەیە هەمووی بخەروو پێش ئەوەی رووتت بکەێنەوە.

لە وەڵامدا وتی : لە سەربازگەی ژاراوا هاتووم و، منیان ناردووە بۆ ئەوەی بزانم ئەو شەرەی نێوان حزبی دیموکراتی کوردستان ـ ئێران لە گەڵ سوپای ئێران لە سەر رێگای شاری بانەو شاری سەردەشت چۆنەو

زیانیان چەندە و، ئەفسەرێکی عێراقی ئەم کتێبانەی پێدام و وتی پڕۆپاگەندەی شۆرش و حزبی بەعسە بڵاوی بکەرەوەو هیچی ترم پێ نییەو لە پاش کەمێك وتی رووتم مەکەنەوە تەنها پسوڵەی دەرچوون و گەرانەوەم بۆ کراوەو لە دەرپێ ژێرەوەم هەڵمگرتووە.

پرسیارەکانمان لە گەڵ وەڵامەکانی سیخورەکە دا بە هاورێ بەهادین نوری و کابرامان هێشتەوەو بۆ رۆژی دووەم ئێمە بە مەفرەزەیەك بەرەو دۆڵی جافایەتی رێشتین و، پاشان بیستمان هاورێ بەهادین ئاگاداری برایانی حزبی دیموکراتی ئێران (حدکا) کردووەو لە سەر داوای ئەوان بەرەڵاکراوە.

هاورێ عەتا ئەناسم : لە گەرمەی تێکۆشان دژ بە دیکتاتۆرییەتی سەدام حسین و حزبی بەعس لە دێی زێوەیی بناری شاخی پیرمەگرون بووین و ژمارەمان کەم بوو لە پاش گفت وگۆ بریاردرا کەمین دابنێن بۆ ئۆتۆمێلێکی جێب قیادەو ئۆتۆمبیلێکی زیل ئێواران سەربازەکان کۆ ئەکاتەوەو ئەیانباتەوە بۆ سەربازگەی سوسێ ، ئەوە بوو لە دێ دەرچووین بەرەو رێگای گشتی نێوان سلێمانی ـــ دۆکان شۆربووینەوە و، بریارەکە وابوو هاورێیان حەمە کەریم و هیوا { محەمەد قادر} بە دوو کلاشینکۆڤ بۆ پردی سەر رێکاکە و ئەحمەد رەجەب بە ئار بی کەی – – RBK

و مولازم ماجد { عەلی مەهدی} کە لە ئێستادا ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی شیوعی عێراقە بە کلاشینکۆڤێك لە دووری 150 مەتر لە رێگاکە بۆ پشتگیری (اسناد) و مامۆستا جەمال محەمەد ئەمین و یاسین قادر { لە شەری سێوڵەمیش} شەهید بوو لە گەڵ ستار عەرەب کە لەو رۆژەدا نەخۆش بوو ـ 2 ـ هاورێی تر (بەداخەوە) ناوەکانیان لە یادم نەماون بە چەکی جۆراوجۆر لە دووری 350 مەتر خۆیان قایم کرد.

هاورێیان حەمەکەریم و هیوا گەیشتنە بن پردکە خۆیان حەشارداو لە پاش 15 ـ 20 خولەك ئۆتۆمیلێکی بەرازیلی لە رێی گشتی سلێمانی ـ دۆکان لایداو هاورێیان زۆر بە پەلە چوونە ناو ئۆتۆمبیلەکەو یەکێکیان بە دەستی ئاماژەی کرد بچین بەرەو لای هاورێیانی ترو لەوی هەمومان یەکمان گرتەوەو دڵمان خۆش بوو یەکێك لە پیاوەکانی رژێم و هاوسەرەکەی کەوتنە دەستمان و، یەکسەر لیژنەیەکمان پێك هێنا لە 3 من و مامۆستا جەمال و ئەوی تر لە بیرم نەماوەو دەستمان کرد بە لێکۆڵینەوە. من کچەکەم ناسییەوەو قوتابی زانکۆی سلێمانی بوو پێموت : ئەمناسیت وتی نەخێر : لە پیاوەکەمان پرسی تۆ کێیت و رۆڵت لە حزبی بەعسدا چییە؟

وتی : ناوم (ع . ا) بەعسی نیم ئاسنگەرم ، وتمان ئەی ئەگەر بەعسی نیت چۆن ئەتوانن لە رێی سەرەکی لابدەن و بوەستن و خەیرە بەم ئێوارەیە هاتوویت؟ ، ئەم کچە بۆ لە گەڵتایە ؟ وتی : من و ئەم کچە

حەزمان لە یەکتر کردووەو جێ شك نابەین لە شار رووممان لەم دەشتە کردووەو قەت بەعسی نەبووم و من هاورێ عەتا ئەناسم و ئەمناسێت ، لە ناوخۆمان گفتوگۆمان کردو ئەم پیاوە ئەڵێت هاورێ عەتا ئەمناسێت هەردوکیان ئازاد بکرێن. کە سوار ئۆتۆمبێلەکە بوو بە دەنگیکی بەرز وتی سوپاسی حزبی شیوعی عێراق و هەموو شیوعییەکان ئەکەم جگە لەو ئەبو شواربە و بەدەستی ئاماژەی بۆ هاوری حەمە کەریم کرد دیارە هاوری حەمە کەریم بە دەنگی بەرز قسەی ناشیرینی پێی وتبوو.
2/12/2020

بێ نیشتمـــان .. شیعـــر/ کـــاوە عوسمان عومەر

شەو پەنجەکانی سەرما نەیبا،
منداڵی سواڵکەر،
پێکانی شەختە،
چاوانی پڕگوناح
هی من و تۆ،
شار،
لە شوێنێکی تر..
نیشتمان ،
خەونی کەسانی تر..
شەقامێ پۆخڵ،،
جێ نشینی..
منداڵێ سواڵکەر،،
چرپای ڕزیو
ڕومەت تەزیو
چاو هەڵتۆقیو
قژ هەڵبزرکاو
شارێ دزراو
سەر باڵی داڵاشی..
تاریکی و تاوان،
گورگمر□ق،

کەشک و قەڵا
باڵای بڵند ،
عەرشی ئاسمان
جەردە مرۆق ، گورگی برس
کەڵبەیان تەنا
جەستەی دایکێکی سواڵکەر
ڕۆحی ئەویش بوو بە سوتماک..
باوکی منداڵی سواڵکەر
بۆ ئازادی ساختە
شۆڕشی درۆ.

سەرۆکی حکومەت، لەکێ و لەکوێ قەرزتکرد؟ .. تاهیرعیسا

مەسرور بارزانی، سەرۆکی حکومەت لە کۆبوونەوەی ئەمڕۆی چوارشەممەی ئەنجوومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستاندا رایگەیاند لە سبە ینێوە دەست بە دابەشکردنی مووچەی فەرمانبەران دەکرێت.
بۆ؟ چونکە بەقسەی خۆی کورتهێنانەکەی موچەی موچەخۆرانی هەرێمی کوردستانی قەرزکردووە!
لەکێ ولەکوێی قەرز کردووە؟ سەرچاوەکەی دیاریی نەکرد!
ئەی بۆ پێشتر قەرزی نەکردوو، هەشتی، موچەخۆران ئەم هەموو مەعاناتی لەدەست هات و نەهاتی ٣٢٠ ملیاردینارەکەی بەغدا بچێژن؟
چونکە وەک بنەماڵەی میری سۆران دەیانگوت، فەقیر بۆ فەقیرە باهەر برنج بەشیر بخوات!
مەسرور بارزانیش، لەکۆشکەکانی مەسیف وسەری ڕەش وبلەو بارزانەوە ئاستەمە، لەژیانی چەرمەسەریانەی خەڵکی هەژارو نەدار تێبگات!
یان، مەسەلەی قەرزکردنەکەیان، کە خەڵکی کوردستان چاک دەزانێت درۆیەکی زلی جەنابیانە و پارەکە هەر هی خەڵک و موچەخۆرانەو لای خۆیان گلیان داوەتەوە و ئێستا بزووتنەوەی ناڕەزایەتییەکانی خەڵکی کرێکارو زەحمەتکێشی کوردستان خەریکە بە ئاستێک دەگات، کە لەوەدەچێت مەترسیی ئەم هەل ومەرجەی ئێستایان بەگوێچکەی سەرانی بنەماڵەدا چرپاندبێت و لەوە تێگەیشتبن کە خەڵکی چیتر تەحەمولی

سێبەریی مافیایانەو چەتەگەریانەیان بەسەر خۆیەوە ناکات. بۆیە باشترین ڕێگا بەمەسرور، ئەگەرچی پیلانەکەیان کەشفە و ئەو قەسپەی دەیخەن ناوکەکەی لەگیرفانی خەڵکیدایە، بەڵام چاریان ناچاریکردوون، دەستی بەبەرن و وەک منەتەکیش بەکپکردنەوەی توڕەیی خەڵک بەناوی قەرزەوە بەموچەخۆرانی بفرۆشنەوە!

ئەوەی سەرنج بداتە لێدوانەکانیان، دەتوانێت سیاسەتی ڕیاکارانەو چەواشەکارانەیان، بەڕۆشنی هەست پێبکات!

مەسرور بارزانی، ڕایگەیاند: (لەم روژانەدا بەردەوام لە سەر هێڵ بووین لەگەڵ سەرۆکوەزیرانی عێراق مستەفا کازمی و ئەنجوومەنی وەزیرانی عێراق و بەڵێنیانداوە بابەتی ناردنی مووچە لە چەند رۆژی داهاتوودا چارەسەر بکەن).

هەروەها دیقەت وسەرنجی لێدوانەکانی بدەن، مەسرور بارزانی، سەبارەت بە ئەگەری نەناردنی 320 ملیار دینارەکەی بەغدا بۆ هەرێمی کوردستان وتی : (ئەگەر لە بەر هەر هۆیەک لە کاتی خۆیدا مووچەی هەرێمی کوردستان لە بەغداوە نەگەیشت)….واتە هەتا ئێرەش مەسرور بارزانیی، لە ناردنی ٣٢٠ ملیار دینارەکە دڵنیایی نادات و دەڵێت، (حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەو کورتهێنانە بە قەرزدابین دەکات تا بڕە مووچەی تەرخانکراو لە بەغدا دەگات) ….واتە لەلایەک دڵنیا نییە لەهاتنی پارەی بەغداو لەلایەکیش بڕەکەی قەرز دەکات و دواتریش دەڵێت:(پارەکەی بەغدا لە بری قەرزەکە دەدرێتەوە)." دەشڵێت "بۆیە لە بەیانییەوە دەست بە دابەشکردنی مووچە دەکرێت!

ئەم هەڵوێستەی ئەمڕۆی حکومەتی بنەماڵەی بارزانی، لەهەمبەر موچە و دابینکردنی لەڕێگای سیناریۆی بەناو قەرزەوە، بێشک سەرچاوەی لە هەل ومەرجی تازەی چونە پێشەوەو پەرەگرتنی بزووتنەوەی ناڕەزایەتییەکان و توڕەیی جەماوەری زەحمەتکێشی کوردستاندایە، لە ئاست دەوری تاڵانچیانەو چەتەگەریانەی ئەم بنەماڵەیەو هاوشەریکەکانیان لە کوردستاندا، کە نزیکەی سێ دەیەی بوونەتە مەتەکەو بەڵا بەسەر سەری خەڵکەوە و خەریکن پێتی تەحەمولیان بەتەواوەتی دەپچڕێت و کەواتە، ئەوە کوتەکە دەزانێت قۆناغ لەکوێیە!

2.12.2020/ **تاهیر عیسا**

منداڵەکان لە گەورەکان ژیرترن .. ن: تۆڵستۆی.. و: ڕێزا شوان

لە روسیا وەرزی باران بارین بو. لە دێیەکی روسیادا، ئاوی باران لە جۆگەیەکەوە سەریکرد و بەسەر شەقامەکەدا دەڕۆیی. باران لێیکردەوە.
دو کچۆڵەی بچوکی هاوڕێی یەکتری، لەناو ئاوی باراناوی شەقامەکەدا یاریان دەکرد. کاتی گەڕانی ئاهەنگێک بو کە لە دێیەکەدا دەکرا، دو کچۆڵە بچکوکەکە بۆ ئەم ئاهەنگە، کراسی تازەیان لەبەر کردبون. (مالاشا) بچوکەکەیان بو،(ئاکۆلیا) لەو گەورەتر بو.
مالاشا پێیەکانی خستبونە ناو ئاوەکەوە. ئاوەکە کەمێک لێخن بو. یاری بە ئاوەکە دەکرد. کەمێک ئاو پرژانە سەر کراسەکەی ئاکۆلیا. ئاکۆلیا خەریکی سڕینەوەی کراسەکەی بو. لەم کاتەدا دایکی ئاکۆلیا بەم شەقامەدا هات، سەیری کراسی کچەکەی کرد.

دایکی ئاکۆلیا:"چۆن کراسە تازەکەت پیس کردوە ؟"

ئاکۆلیا:"دایکە، مالاشا شەپە شەپی بە ئاوەکە کرد و ئاو پرژایە سەر کراسەکەم"
دایکی ئاکۆلیا دو سێ چەپۆکی کێشا بە پشتی مالاشادا. مالاشا بەکوڵ دەستی بە گریان کرد. دایکی مالاشا گوێی لە گریانی کچەکەی بو. یەکسەر لە ماڵ دەرپەڕی.
دایکی مالاشا:" کچەکەم بۆ دەگری؟"
مالاشا:"دایکی ئاکۆلیا، بە چەپۆک کێشای بە پشتم دا"
دایکی مالاشا بە توڕەییەوە، بەرەو دایکی ئاکۆلیا چو. هەڵمەتی بۆ برد. تێک بەربون و دەستیان خستە قژەکانی یەکتری، بو بە هات و هاوار. گەلێ قسەی ناشیرین و سوکیان بە یەکتری وت. لێکنە بونەوە.
هەندێ لە ژنانی خزمانی هەردولایان، بەدەم ئەم شەڕەوە هاتن و تێوەگلان. هەندێکیان لەسەر دایکی ئاکۆلیان دەکردەوە، هەندێکی کەشیان لەسەر دایکی مالاشایان دەکردەوە. شەڕ گەورە بۆوە. بون بە دو کۆمەڵەی شەڕکەرەوە، شەڕەکە گەورەتر و گەورەتر بوو. پیاوانیش هاتن و خۆیان تێهەڵقورتاند. بو بە شەڕێکی گەورە و لێکنابونەوە.
لەم کاتەدا داپیرەی ئاکۆلیا، لە ماڵ هاتە دەرەوە بۆ پیاوان و بە

ژنانی وت:" شەڕمەکەن کاتی دەستپێکردنی ئاهەنگەکەیە، نا بێت خەڵکی شەڕبکات"
کەسیان گوێیان لێینەگرت و بە قسەیان نەکرد. لەم ساتەدا مالاشا و ئاکۆلیا شەڕەکەیان لەبیرکرد و دەستیان لە ملی یەکتری کرد، بونەوە بە هاوڕێ، لە شەڕکەران و لە شوێنی شەڕەکە دورکەوتنەوە. چونە سەر جۆگە ئاوەکە و بە بەلەمی کاغەزی رەنگاوڕەنگ، لەناو جۆگە ئاوەکەدا، یارییان دەکرد و قاقا پێدەکەنین.
لەم ساتەدا، داپیرەی ئاکۆلیا، بە شەڕکەرانی وت:"شەرم و شورەیی لە خۆتان ناکەن، سەیرکەن منداڵەکان شەڕەکەیان لەبیر کرد. وا دیسان پێکەوە یاری دەکەن. دوبارە بونەوە بە هاوڕێی یەکتری. بەڵام مەخابین، ئێوەی پیاوان و ژنان، هێشتا خەریکی شەڕکردنن وازتان نەهێناوە"
پیاوەکان و ژنەکان کە سەیری هەردو کچۆڵە بچوکەکەیان کرد. کە پێکەوە یاری دەکەن و پێدەکەنن، هەستیان بە شەرمەزارییەکی زۆر کرد و پەشیمان بونەوە. بە هێمنی و بە تەریقییەوە گەڕانەوە بۆ ماڵەکانیان.
منداڵان زۆر بە ئاسانی لە یەکتری دەبورن و هەمو شتێک لەبیر دەکەن. چونکە رق و بوغز و کینە لە دڵە پاک و قنجەکانیاندا جێگایان نا بێتەوە.
گەورەکان ئەم وانەیە لە کچۆڵە بچوکەکانەوە فێربون.

() ئەم چیرۆکە لە نوسینی (لیو تۆڵستۆی) یە. لە زمانی ئینگلیزییەوە وەرمگێڕاوە بۆ کوردی. () (لیو تۆڵستۆی: ١٨٢٨ــ١٩١٠) رۆمانوس و چیرۆکنوسێکی بە ناوبانگی روسی و جیهانییە. نوسەرێکی ئاشتیخواز بو. لە شاکارە رۆمانەکانی "شەڕ و ئاشتی" و "ئەنا کارنینا" یە. گەلێ کورتە چیرۆکیشی نوسیوە، کە پشکی منداڵانیشیان تێدان.
□□□ □□ۆ□□□ □□□ "□□ڵ□□ □□□ □□□ □□□□□□□ □□ □□□□□□ □□□" □□ە□□□) □ە (
□ە□□ە□□□□□ □□ە □ۆ□ □□□ □□□□□ڵ□□ □ە □ە□□ە□□□□ □□□□□□□□.
□□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□□□□.□□□□□□□□□□ □ □□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□
□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□□□ □□ □□□□ □□□ □□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□
□ □□□□□□□ □□ □□□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□.() پ□م
جوان بو، کە ناوەکانی دو کچ□□ک□ی چیرۆکەکە " مالاشا ، ئاکۆلیا"، نەگۆڕم و لە وەرگێڕانەکەم بۆ کوردی، هەمان دو ناو داب□ن□ن، کە لیو تۆڵستۆی دایناون.

رەزا شوان

ڕاگەیاندراوێک لە تۆڕی پاراستنی تەندروستی گشتییەوە لە بارەی ڤاکسینەی ڤایزەر/بایونتیک

ڕاگەیاندراوێک لە تۆڕی پاراستنی تەندروستی گشتییەوە لە بارەی ڤاکسینەی ڤایزەر/بایونتیک:

پێویستە کوردستان بە زوترین کات بڕێک لە ڤاکسینەکە پەیدا بکا تۆڕی پاراستنی تەندروستی گشتی بە خۆشحاڵییەکی زۆرەوە پێشەوازی لە هەواڵی ڕێگەدان بە ڤاکسینەکەی ڤایزەر/بایونتێک دژی کۆرۆنا دەکات لە لایەن دەزگای ڕێکخستنی دەرمان و کەرەستەی پزیشکی بریتانیا. بەم هەنگاوە، بریتانیا یەک وڵاتە لە جیهاندا کە بە فەرمی ڕێگە بە ڤاکسینێک بدا دژی نەخۆشی کۆڤید ١٩.
هەر بە گوێرەی هەواڵەکان، لە هەفتەی داهاتووەوە، وڵاتی بریتانیا دەستدەکات بە دابەشکردنی ڤاکسینەکە. وڵاتەکە تاوەکو ئێستا ٤٠ ملیۆن جۆرعەی لەو ڤاکسینە کڕیوە و هاوکات ئەمریکا ١٠٠ ملیۆن و ئەوروپاش ٢٠٠ ملیۆنی لە ڤاکسینەکە کڕیوە.
ڤاکسینەکەی ڤایزەر/بایونتیک پێویستە لە پلەی ٧٠ ژێر سفرەوە بپارێزرێ بەڵام دەکرێ بۆ چەند رۆژێک لە پلەی گەرمی ساردکەرەوەی ئاساییش بپارێزرێ بۆ ئەوەی بگوازرێتەوە بۆ ئەو شوێنانەی پێویستە دابەشبکرێ. هاوکات ڤاکسینەکە پێویستە بە دوو جورعە بدرێتە ئەو کەسانەی وەریدەگرن.
بە گوێرەی لێکدانەوەکانی شارەزایانی سەر بە تۆڕەکەمان، وەکو لە پێشتریش بڵاومان کردەوە هەرێمی کوردستان پێویستی بە نزیکەی ١ ملیۆن ئەم ڤاکسینە هەیە بە قۆناغی یەکەم (کە لە دوو جورعە پێکهاتوە). بە پێدانی دوو جورعەکەش هەرێمی کوردستان پێویستی بە نزیکەی ٤٠ ملیۆن دۆلار هەیە.

ئەمە لە تۆڕی پاراستنی تەندروستی گشتی داوادەکەین کە حکومەتی هەرێمی کوردستان بەپەلە کار بۆ بەدەستهێنانی ئەم ڤاکسینە بکات. هاوکات داوا دەکەین کە پشت بە پلانەکەی تۆڕەکەمان ببەستن بۆ چۆنیەتی دابەشکردنی ڤاکسینەکە بەسەر ئەو قۆناغانەی کە لە ڕابوردودا خستمانە پێش چاو. دەکرێ ئەم ڤاکسینە گرانەی ڤایزەر/بایونتک تەنها بۆ قۆناغی یەکەم بەکاربێ و بۆ قۆناغەکانی دیکە ڤاکسینە هەرزانەکەی ئەکسفۆرد سودی لێوەربگیرێ.
ئەمە لە تۆڕی پاراستنی تەندروستی گشتی بڕوای تەواومان هەیە بەوەی کە حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ڕووی یاسایی و داراییشەوە توانای ئەوەی هەیە کە ئەم ڤاکسینە فەراهەم بکات. دواجار ئەو ٤٠ ملیۆن دۆلارە، پارەیەکی کەمە بە بەراورد بەو بڕە پارەیەی لە قاچاخی نەوت و هێلکە و جگەرە و دەرمان کە بە نایاسایی لە خاڵە سنوریەکانەوە بەهەدەردەدرێ.
بۆیە لێرەوە بانگەوازی پزیشک و کارمەندانی ته ندروستی و خه لکی کوردستان بە گشتی دەکەین که فشار بخەنه سەر حکومەتی هەریم و وەزارەتی ته ندروستی تا ده ست به جی ده ست بکه ن به کرینی فاکسینه که ودابەشکردنی به خوڕایی.
تۆڕی پاراستنی تەندروستی گشتی
٢٠٢٠/١٢/٢

خۆشەویستی و ژیان .. عەلی ساڵح ئاریانی

خۆشەویستی ، هەندێ جار لەگەڵ ڕۆح یەکدەگرێتەوە و باوەش بەیەکدا دەکەن..
هەندێک جاریش لێک دووردەکەونەوە و لە یەکتر ڕادەکەن
هەندێ جار ، ژیان و هەناسە دەبەخشێت بە دڵ
هەندێ جاریش ، دەبێتە شێرپەنجە بۆ ژیان و دڵ
خۆشەویستی ، هەروەکو تاقگە دەڕژێتە خوارەوەی ناخ و دەروون
یان دەبێتە بوڕکان و گەردەلوول بۆ ئەندێشە و دەروون
خۆشەویستی هەندێ جار لەناو زەردی پاییزی خەزان
دەبێتە گوڵێکی بۆن خۆش و ڕەنگ جوان

هەندێ جاریش ، لەناو بەهار و گوڵزار ڕەنگی زەرد هەڵدەگەڕێت بۆ دڵ نا بێتە میوان
خۆشەویستی هەندێ جار گەردیلەیەک دەکاتە خۆر
هەندێک جاریش خۆر دەتوێنێتەوە و دەیکاتە خۆر
هەندێک جار خۆشەویستی دەبێتە پاشای مەملەکەتی دڵ
هەندێک جاریش ناحەقی دەبێتە پاشا لە مەملەکەتی دڵ
خۆشەویستی زۆر ڕوو□ناکە ، تەنانەت دوورترین دووریەکان نزیک دەکاتەوە
بەڵام زۆر جار ناتوانێت خۆشی ڕووناک بکاتەوە خۆشی بە بێ دەسەڵاتی دەمێنێتەوە
هەندێ جار خۆشەویستی بۆ ئێمە دەپاڕێتەوە و هەوڵمان بۆ دەدات
کەچی ئێمە زۆر جار دەیڕەنجێنین و پارچەکانیمان بۆ لێک نادرێتەوە
لە زۆر کات و سات

عەلی ساڵح ئاریانی – هەولێر

دوو خولەک پێش ئەمڕۆ .. نەوزاد بەندی

خۆزگە بارانێ لێی بداینایە
پێشتر هیچ کەسی تەڕ نەکردبێ
ئینجا وێستگەیەک داڵدەمان بدا
هیچ کەسێ پەنای بۆ نەبردبێ

لەسەر شەقامێ هەنگاو هەڵبێنین ،
پێشتر هەنگاوی تێدا نەنرا بێ
قاوەخانەیەک فەرموومان لێ بکا ،
بە عومری قاوەی تیدا نەخورا بێ

لەسەر کورسیەک تاوێ دانیشین ،
هیچ کەسی لەسەر دانەنیشتبێ
فرمێسکێکی وا چاومان تەڕ بکا
فرمێسکێ پێشتر کەس نەیڕشتبێ

لە دیار خەمەکی ناوەخت هەڵکوەمەین ،
نەزانین چی بەسەرین بە دەنـــوایی
لە کەناڵانەکی ســاردی دوور ووڵات ،
شەو بمانــخاتە دەریای بەشــایی

کەنارە لانکەی مـاتــی و بەدەنگیی
چوارچێوەیەکی بمانگرێتــە خەی
کەشتیەک بەبت و وەکو دوو نەورەس ،
سەرکەوین ، نەوێە ها بە کــوە ئەوەی

من ئازادییەک ئازارم ئــــــەدا
نیو سەدە ئەبە لە خەیاڵــمایە
تا نزیک بمەوە لەی ، دوورترئەبــە ،
ناگیـــرە و کەچـی وا لە پاڵمایـــە

-— نەوزاد بەندی ——————-
١/١٢/٢٠٢٠